

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри
дошкільної та спеціальної освіти, психології і фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії
Зданевич Лариси Володимирівни
на дисертаційну роботу Гуданич Наталії Миколаївни
**«Розвиток пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів
дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій»**
подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта /
Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертації Гуданич Наталії Миколаївни «Розвиток пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій» є надзвичайно актуальною, важливою і сучасною. Ми живемо у період стрімкого цифрового розвитку, коли інформаційні технології не просто змінюють інструменти роботи педагога, а визначають нову культуру навчання, мислення і взаємодії. І в цих умовах ключовою стає якість, без якої вихователь не може бути успішним у XXI столітті, – пізнавальна ініціативність: здатність самостійно пізнавати, шукати нове, критично мислити, творчо діяти. Показово, що дисертантка працює саме з майбутніми вихователями – тими, хто формуватиме перший досвід пізнання у дітей. Якщо вихователь не є ініціативним, допитливим, відкритим до цифрових інновацій, він не зможе розвивати ці якості у дошкільників. Саме тому тема дослідження має не лише професійну, а й соціальну значимість.

Цікавість роботи полягає у кількох аспектах:

По-перше, авторка досліджує пізнавальну ініціативність не як абстрактну рису, а як комплексну професійну якість, що формується в реальному освітньому процесі та в цифровому середовищі.

По-друге, використання інформаційно-комунікаційних технологій як інструменту розвитку ініціативності – це інноваційний підхід. ІКТ у дослідженні не зводяться до технічних засобів, а працюють як мотиваційний, інтерактивний і дослідницький простір, який спонукає студента не чекати завдання, а діяти самостійно.

По-третє, дисертація переконливо показує, що формування пізнавальної ініціативності – це шлях до нової професійної культури майбутнього вихователя, цифрово грамотного, творчого, самостійного і здатного вести дітей у сучасний світ.

Тема цікава тим, що поєднує традиційну педагогіку та новітні цифрові технології, пропонує модель, яка відповідає викликам часу, і відкриває перспективи для модернізації підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Отже, дисертація торкається надзвичайно важливої проблеми – як сформувати майбутнього вихователя, здатного мислити проактивно, діяти ініціативно і бути лідером цифрової епохи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації є складником комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри педагогіки «Проектування професійного становлення майбутніх

фахівців в умовах університетської освіти» (реєстраційний номер № 0120U002014), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського». Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (протокол № 4 від 27.10.2022 р.).

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що в ньому *вперше* науково обґрунтовано педагогічні умови розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій (інтенсифікація позитивної мотивації майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на прояв вольової активності у процесі пізнання; забезпечення педагогічного супроводу індивідуальної траєкторії розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; організація цифрового освітнього середовища у забезпеченні якості професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти).

Викликає схвалення те, що дослідницею чітко *визначено та обґрунтовано* сутність феномену «пізнавальна ініціативність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», його структурні компоненти (когнітивний, мотиваційний, вольовий, діяльнісний, рефлексивний).

Визначено критерії (змістовно-фаховий, професійно-орієнтаційний, поведінково-регулятивний, інструментально-практичний, оцінно-аналітичний), *показники* та схарактеризовано *рівні* розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (самостійно-продуктивний; активно-компенсаторний; зацікавлено-репродуктивний; залежно-адаптивний).

Розроблено модель розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій (мета, структура пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, педагогічні умови, етапи, форми і методи роботи та результат).

Дисертанткою *науково коректно уточнено* сутність понять «ініціативність», «пізнавальна ініціативність», «інформаційно-комунікаційні технології», «цифрове освітнє середовище».

Подальшого розвитку набули теорія і методика професійного становлення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Робота, безперечно, має як наукову, так і практичну цінність, а головне – вона пройнята повагою до дитини та вірою в її потенціал, що є ознакою справжньої педагогіки серця.

Не викликає сумніву **практичне значення отриманих результатів** дослідження, яке полягає в тому, що розроблено:

- методику діагностики розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, методику розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій (професійно-особистісний, професійно-діяльнісний, професійно-методичний етапи);

- план роботи студентського наукового гуртка «Розвиток ініціативності:

від здобувача вищої освіти до вихователя», методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів;

– модифіковані робочі програми навчальних дисциплін обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми 012 Дошкільна освіта («Інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті»; «Вступ до спеціальності»; «Загальна та дошкільна педагогіка/курсова робота», «Педагогіка та психологія творчості») та робочі програми практик («Навчальна практика в закладах дошкільної освіти» та «Виробнича педагогічна практика у ЗДО»);

– адаптовані робочі програми збагачено додатковими теоретичними і практичними матеріалами, що забезпечують розвиток пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Матеріали та результати дослідження *впроваджено* в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (акт впровадження № 988/04 від 09.06.2025 р.), Криворізького державного педагогічного університету (акт впровадження № 08-167/3 від 18.02.2025 р.) та Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського (акт впровадження № 01-12/01/634 від 18.11.2024 р.).

Теоретичні та практичні положення й висновки дисертації *можуть бути використані* в процесі фахової підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, зокрема під час розроблення та удосконалення навчально-методичного забезпечення (навчальних посібників, методичних рекомендацій, робочих навчальних програм, силабусів) для здобувачів вищої освіти спеціальності Дошкільна освіта та застосовані при виконанні курсових, кваліфікаційних (магістерських) робіт, підготовці наукових доповідей, статей, а також у системі неперервної післядипломної освіти фахівців дошкільної галузі з метою підвищення їхньої професійної компетентності та розвитку пізнавальної ініціативності.

Повнота викладення матеріалу дисертації в наукових публікаціях. Основні положення й результати дослідження відображено у 34 публікаціях автора, із них: 11 – у фахових виданнях категорії Б з педагогіки (4 одноосібні), 1 колективна монографія, 1 навчальний посібник у співавторстві, 16 – апробаційного характеру (6 одноосібних), 5 додатково відображають результати (2 одноосібні).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Репрезентовані в дисертації наукові положення та теоретичні дані є перспективними та обґрунтованими. Матеріали дисертації сприяють розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій і дають підстави для розуміння й виваженого аналізу перебігу процесів реформ, що відбуваються в українському освітньому просторі сучасності.

Безумовною цінністю дисертації є те, що:

у першому розділі «Науково-теоретичні засади проблеми розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій» Гуданич

Наталією Миколаївною встановлено, що розвиток пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є актуальним і важливим завданням професійно-педагогічної підготовки компетентних кадрів у сфері дошкільної освіти, особливо в умовах постійного модернізації та активізації інтересу до закладів дошкільної освіти у зв'язку з підвищенням вимог до якості надання освітніх послуг.

Авторкою коректно уточнено зміст основних понять: «ініціативність», «пізнавальна ініціативність», «інформаційно-комунікаційні технології», «цифрове освітнє середовище».

Як позитив відзначаємо, що розвиток пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної засобами інформаційно-комунікаційних технологій дослідниця розглядає як складне педагогічне явище, ефективність дослідження і розвиток якого забезпечується поєднанням системного, інтегративного, компетентнісного та діяльнісного підходів.

Також Гуданич Наталією Миколаївною в процесі дослідження встановлено, що пізнавальна ініціативність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є інтегративною якістю особистості, а її структура представлена п'ятьма взаємопов'язаними компонентами: когнітивним, мотиваційним, вольовим, діяльнісним і рефлексивним. Інформаційно-комунікаційні технології, як засіб розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, авторкою визначено як сукупність цифрових інструментів, методів та ресурсів, інтегрованих у освітній процес, що створюють умови для самостійного здобуття й опрацювання знань, активізують пошукову діяльність студентів, сприяють формуванню навичок критичного мислення, креативності, рефлексії, розвитку вольових якостей і здатності до прийняття самостійних рішень у професійній сфері. А цифрове освітнє середовище розглядається як цілісна система спеціально зорганізованих професійно-педагогічних і технологічних умов, що забезпечують здатність майбутніх вихователів ЗДО до оперативної орієнтації як користувачів у цифровому просторі, надає ресурсної підтримки у швидкому пошуку необхідних цифрових сервісів, дидактичних платформ, інформаційно-комунікаційних систем, диференційованих за цільовим призначенням.

Гуданич Наталією Миколаївною науково обґрунтовано педагогічні умови розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

У другому розділі **«Експериментальне дослідження розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій»** авторкою послідовно викладено логіку організації та проведення експериментального дослідження, представлено результати констатувального і контрольного етапів експериментального дослідження. Визначено *критерії* розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти з відповідними *показниками* (змістовно-фаховий, професійно-орієнтаційний, поведінково-регулятивний, інструментально-практичний, оцінно-аналітичний) та описано *рівні* розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (самостійно-продуктивний, активно-компенсаторний, зацікавлено-репродуктивний, залежно-адаптивний) з методикою діагностики

рівнів розвитку.

В експериментальній групі дослідницею науково грамотно здійснено апробацію розробленої методики розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Її сутність полягає у реалізації педагогічних умов, які обґрунтовано забезпечують поступовий розвиток пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів ЗДО, що відбувається у межах трьох взаємопов'язаних етапів (професійно-особистісний, професійно-діяльнісний, професійно-методичний).

Так, на *професійно-особистісному етапі* розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти дисертанткою вдало забезпечувалася інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у зміст навчальних дисциплін («Інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті», «Вступ до спеціальності», «Загальна та дошкільна педагогіка/курсова робота»).

У межах означеного етапу здійснювалася організація самостійної роботи здобувачів освіти у цифровому освітньому середовищі Microsoft Office 365 у поєднанні з інтерактивними педагогічними технологіями: мережеві дискусії («Пошук креативних рішень педагогічних ситуацій»); онлайн-конференції («Інноваційні методи організації освітнього процесу в ЗДО»); аудіо- та відеоконференції («Розробка та обговорення авторських освітніх ігор», «Використання цифрових інструментів для стимулювання пізнавальної активності дітей дошкільного віку»); освітні проєкти («Освітній квест як засіб розвитку пізнавальної ініціативності у дошкільників»); мережеві рольові ігри («Вихователь-інноватор»); онлайн-марафони («7 днів – 7 креативних рішень»); портфоліо; онлайн-тестування.

Професійно-діяльнісний етап розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів ЗДО Гуданич Наталією Миколаївною був спрямований на формування готовності майбутніх вихователів до використання ІКТ у професійній діяльності. Його реалізація відбувалася через освітні компоненти «Загальна та дошкільна педагогіка/курсова робота» та «Педагогіка та психологія творчості», доповнені практико-орієнтованими завданнями для активізації пізнавальної активності здобувачів вищої освіти.

Викликає схвалення робота студентського наукового гуртка «Розвиток ініціативності: від здобувача вищої освіти до вихователя», у межах діяльності якого дослідницею організовувалися круглі столи («Розвиток ініціативності студентів у педагогічній діяльності»); воркшопи та тренінги («Пізнавальні ігри для дітей дошкільного віку», «Емоційний інтелект дитини»); реалізовувалися практичні проєкти: («Інноваційні підходи до виховання дітей дошкільного віку»); проводилися педагогічні хакатони («Медіаосвіта для дітей дошкільного віку»); застосовувалися ігрові технології – педагогічні квести, майстерні, а також моделювання освітнього процесу в ЗДО.

Імпонує те, що авторкою було запропоновано використання інтегрованого комплексу цифрових сервісів («Zoom», «Google Meet», «Microsoft Teams» тощо).

На *професійно-методичному етапі* розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів ЗДО з використанням ІКТ Гуданич Наталія Миколаївна реалізовувала експериментальну методику на основі освітніх компонентів «Навчальна практика в закладах дошкільної освіти» та «Виробнича педагогічна

практика у ЗДО», яка була спрямована на формування вмінь творчо застосовувати цифрові інструменти у роботі з дітьми (здобувачі створювали дидактичні ігри у LearningApps («Знайди пару»)) та Wordwall («Лабіринт»), організовували віртуальні екскурсії за допомогою Google Earth («Подорож у зоопарк») і 360Cities («Прогулянка лісом»), готували мультимедійні презентації в PowerPoint, інтерактивні заняття у Genially, а також брали участь у медіапроєктах («Мій дитячий садок»)). Важливим елементом, на професійно-методичному етапі, стало використання wiki-технологій як інструменту організації спільної дослідницької роботи. Застосування цифрових ігрових, мультимедійних та wiki-ресурсів у межах педагогічної практики сприяло розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів ЗДО, формуванню навичок самостійної та колективної діяльності, а також створенню цифрового освітнього середовища, орієнтованого на потреби здобувачів освіти.

Тут простежуються новаторські розробки дослідниці, які вирізняються оригінальністю, дієвістю і водночас високою результативністю.

Розділ містить детальний аналіз результатів педагогічного експерименту, який засвідчив, що за результатами порівняльного аналізу емпіричних даних констатувального та контрольного етапів дослідження в експериментальній групі спостерігається суттєве зниження кількості здобувачів вищої освіти, які перебували на залежно-адаптивному та зацікавлено-репродуктивному рівнях розвитку пізнавальної ініціативності. Водночас зафіксовано істотне зростання частки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, які досягли самостійно-продуктивного та активно-компенсаторного рівнів. У контрольній групі подібні зміни виявилися статистично незначущими.

Перевірка відмінностей у розподілі рівнів розвитку пізнавальної ініціативності між експериментальною та контрольною групами здійснювалася за допомогою критерію узгодженості Пірсона (χ^2).

Доведено ефективність розроблених педагогічних умов та результативність запропонованої моделі та методики розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Результати педагогічного експерименту супроводжуються матеріалом у графічному зображенні (таблиці та рисунки), які суттєво розширюють й унаочнюють змістове поле дисертаційної роботи.

Загальні **висновки** логічно випливають зі змісту роботи та відображають основні результати дослідження відповідно до його завдань. У роботі зроблені відповідні узагальнення, оформлені додатки, які можуть бути використані теоретиками і практиками. Дисертанткою правильно подано список використаних джерел, який оформлений згідно вимог.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення. Аналіз змісту дисертації свідчить про наукову зрілість і самостійність дослідницької думки дисертантки, достатній рівень володіння методологією та технологією науково-педагогічного дослідження та впровадження його результатів, уміння підбирати, аналізувати та узагальнювати матеріал. Як засвідчує аналіз дисертації, науковий апарат дослідження визначено коректно, науково цілісно, відповідно до окреслених завдань і вимог до такого виду та рівня робіт. Зміст розділів і підрозділів

демонструє досягнення дисертанткою поставленої мети дослідження, виконання зазначених завдань. Обраний дослідницею комплекс *методів дослідження* дозволяє в повній мірі забезпечити достовірність та надійність наукових результатів роботи.

Дисертація має всі ознаки завершеної наукової праці, складається з анотації українською й англійською мовами, вступу, двох розділів, висновків з розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний текст дисертації становить 212 сторінок. У тексті вміщено 11 таблиць і 4 рисунка, що обіймають 8 сторінок основного тексту. У списку використаних джерел 337 найменувань (15 – іноземними мовами). 7 додатків викладено на 36 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 289 сторінок.

Відповідність змісту анотації основним положенням дисертації. Дотримання академічної доброчесності. За своїм змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертація та анотація відповідають чинним правилам і вимогам. Основні положення анотації та дисертації – ідентичні. Порушення академічної доброчесності у дисертації не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Дисертаційне дослідження Гуданич Наталії Миколаївни є ґрунтовною науковою працею, вирізняється високим рівнем теоретичного опрацювання проблеми, логічною структурою, достатнім обсягом емпіричних даних та переконливими висновками. Разом із тим, попри наукову значущість отриманих результатів, окремі положення потребують уточнення або розширення.

1. У першому розділі дисертаційного дослідження авторкою коректно подано визначення «цифрового освітнього середовища», але не повною мірою розкрито педагогічні ризики його використання для розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (перевантаження студентів цифровими сервісами, зниження вольової регуляції в умовах дистанційності тощо).

2. Погоджуючись з логікою та достатністю наукового обґрунтування дисертанткою зарубіжних досліджень, доцільно було б більше уваги приділити порівняльному аналізу вітчизняного та закордонного досвіду щодо розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій, що поглибило б аналітичний аспект дослідження та посилило б загальне сприйняття змісту дисертаційної роботи.

3. У дослідженні дисертанткою на стор.143, рис.2.2. подано авторську модель розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій, де дослідниця обґрунтовує використання системного, інтегративного компетентнісного та діяльнісного підходів, але їх взаємозв'язок у побудові моделі поданий фрагментарно. Доцільно поглибити пояснення, як кожен методологічний підхід вплинув на структуру моделі розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

4. На формуальному етапі експериментального дослідження авторкою велика кількість інструментів ІКТ використовується одночасно. Це є сильним

аспектом, проте звертаємо увагу на необхідність пояснення логіки добору саме цих сервісів, а також аналізу їх педагогічної доцільності у взаємозв'язку.

5. Висвітлення проблеми розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій дисертантка репрезентує через діяльність студентського наукового гуртка «Розвиток ініціативності: від здобувача вищої освіти до вихователя». Схвально оцінюючи практичні напрацювання авторки вважаємо, що робота значно виграла, якби дисертантка ширше показала б, що саме діяльність гуртка, яка побудована на добровільності, дослідницькій свободі та цифровій активності, створює умови для самостійного прояву пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів. На нашу думку, у дослідженні варто було б підкреслити, що матеріали, створені у науковому гуртку (цифрові ігри, інтерактивні вправи, міні-дослідження, портфоліо тощо), використовуються студентами під час педагогічної практики в закладах дошкільної освіти, а практика, у свою чергу, надає нові теми й питання для дослідницької роботи гуртка. Також доцільно було б представити програму практики у додатках і показати, якими завданнями щодо розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій вони були доповнені.

Однак, висловлені зауваження та рекомендації не ставлять під сумнів отримані наукові результати, а навпаки – свідчать про перспективність досліджуваної проблеми і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Гуданич Наталії Миколаївни.

Загальний висновок. Проведений аналіз дисертаційної роботи, анотацій та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація Гуданич Наталії Миколаївни «Розвиток пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інформаційно-комунікаційних технологій» є самостійною, завершеною науковою працею, що має вагомe теоретичне та практичне значення. Вона відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341), а її авторка **Гуданич Наталія Миколаївна** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної та спеціальної освіти,
психології і фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної
академії



Лариса ЗДАНЕВИЧ

Підпис Лариси Зданевич засвідчую

Завідувач канцелярією ХГПА

Тетяна РИБАК